

testů na testy elektronické zadávané ve všech zemích primárně prostřednictvím počítačů. Tato změna si vyžádala i dílčí úpravy koncepčního rámce. Především byly podrobněji rozpracovány dimenze čtenářské gramotnosti *prostředí* a *médium* a bylo zavedeno rozlišení mezi pevnými a dynamickými texty. Všechny podstatné změny v koncepci čtenářské gramotnosti mezi lety 2000 a 2015 jsou přehledně shrnuty v příloze A.

1.4 Úpravy koncepčního rámce pro šetření PISA 2018

Současný koncepční rámec čtenářské gramotnosti zachovává některé prvky koncepcí z let 2009 a 2015, je však upraven v těchto ohledech:

- Současný koncepční rámec propojuje čtení v tradičním smyslu s novými formami čtení, které se objevily v důsledku rozšíření digitálních technologií a elektronických textů.
- Současný koncepční rámec obrací pozornost na základní čtenářské dovednosti, jako je plynulé čtení, doslovná interpretace, propojování vět, rozpoznání hlavní myšlenky či vyvozování bezprostředních závěrů, které jsou nezbytným předpokladem pro zpracování složitých textů či souborů textů. Neuspějí-li žáci v otázkách vyžadujících vyšší kognitivní procesy, je důležité vědět, zda dostatečně dobře ovládají základní dovednosti. Jedině tak bude možné poskytnout žákům v rámci vzdělávacího systému lepší podporu formou cílených intervencí.
- Současný koncepční rámec zařazuje do čtenářské gramotnosti nové činnosti jako posuzování věrohodnosti textů, dohledávání potřebných informací, čtení z většího počtu zdrojů a propojování informací z různých zdrojů. Zařazením těchto čtenářských procesů zdůrazňuje jejich rostoucí význam, třebaže zároveň obsahuje i dříve hodnocené procesy, aby bylo možné sledovat vývojové trendy.
- Současný koncepční rámec se konečně zamýšlí nad tím, jak mohou být nové technické možnosti využity k autentičtějšímu hodnocení čtenářské gramotnosti, které by se co nejvíce blížilo dnešním způsobům práce s texty v reálném životě.

1.5 Čtení elektronických textů

Čtení v dnešní době se výrazně liší od čtení před dvaceti lety. Až do poloviny 90. let 20. století lidé většinou četli z papíru. Tištěné texty se vyskytovaly v mnoha různých podobách, od útlých knížek pro děti po dlouhé romány, od letáků po encyklopedie, od novin a časopisů po vědecké publikace, od úředních formulářů po hesla na reklamních plochách.

Na počátku 90. let vlastnilo počítač jen malé procento obyvatel. Většinou se používaly stolní počítače, jen málokdo měl laptop. Tablety a chytré telefony byly ještě pouhou fikcí. Na počítači četli jen úzce specializovaní uživatelé, kteří pracovali s technickými či vědeckými informacemi. Kvůli nízké kvalitě zobrazení bylo navíc čtení na počítači pomalejší, chybovější a namáhavější než čtení z papíru (Dillon, 1994). Hypertextová technologie, tj. propojení digitálních textových útvarů tak, aby mezi nimi mohl čtenář dynamicky postupovat svou vlastní cestou (Conklin, 1988), která měla původně „osvobodit“ čtenáře od „svěrací kazajky“ tištěného textu, ve skutečnosti způsobovala spíše syndrom dezorientace a kognitivního zahlcení, neboť webdesign byl ještě v plenkách (Foltz, 1996; Nielsen, 1999; Rouet & Levonen, 1996). Každopádně k nově vynalezené celosvětové síti World Wide Web měl tehdy přístup jen nepatrný počet lidí.